Nagovor študentkam in študentom, Prešernovim nagrajencem

Pretvarjal bi se, če bi skušal dajati vtis, da nisem zadregi, ko stojim tu pred vami, da bi vam povedal kaj spodbudnega, ohrabrujočega, vam poskušal, čeprav le hipotetično, zarisati karkoli uporabnega na vaši poti v čas, ki se vam odpira v prihodnost, ali se morda že zdaj počutite pred njo kot pred zaprtimi vrati, kot že mnoge generacije in številni posamezniki pred vami. Toda danes, drage nagrajenke in nagrajenci, je vaš praznik in prav je, da vam kot eden prijetnejših praznikov v življenju ostane ne le v spominu, ampak tudi v zavesti kot *osebni* dogodek, h kateremu se boste tudi v tako imenovanih zrelih letih radi, ali, kot bi dejal Prešeren, zaradi *sile spomina*, vračali, ko boste poskušali ali bili prisiljeni izmeriti sebe in svojo pot.

Namreč: Sem iz generacije vaših dedov, pradedov, z življenjem sva si bila večkrat navzkriž kot v sozvočju, premetavalo me je in trdo preizkušalo, tudi na rob obupa me je že potisnilo, vendar mi je že zelo zgodaj tudi odkrilo in mi ves čas potrjuje, da so prav mlada leta, ko se človek ne le navzven, ampak predvsem sam v sebi osamosvaja, se sunkovito izvija v samostojno osebnost, tista izkustvena podstat, iz katere raste vse naše poznejše življenje: zlasti v depresivnih trenutkih naših zrelih let se večkrat zavemo, da je vse naše intimno in javno življenje pravzaprav nekakšen nasledek tega, kar smo nekoč, prav v svoji mladosti, že bili, čeprav se takrat tega svojega bistva najbrž sploh še nismo zavedali. Ena največjih modrosti, poznali so jo že v antiki, je namreč prav v tem: v zavesti in sposobnosti spoznavanja samih sebe. In če se vrnem k bistvu vašega današnjega praznika: kdaj bolj kot prav v študentskih letih?

Ko zdaj, vse pogosteje, brskam po svoji knjigi spomina, se mi iz nje oglaša prijazna anekdota, ki de je usedla vame kot ohrabrujoča popotnica za življenje in vam jo zdaj posredujem v razmislek: Ko sem se na diplomskem izpitu ob postavljenih vprašanjih izpitne komisije bolj zadebatiral z njenimi člani,

kot pa da bi v pričakovanem okviru odgovarjal nanje, me je duhoviti, že takrat med profesorji najbolj evropsko razgledani in usmerjeni dr. Anton Ocvirk opogumil z mislijo: češ da je v zmoti, kdor misli, pa naj bo še takšen odličnjak, da univerza daje dokončno, za vse čase in razmere uporabno znanje, tako v poklicu, ki si ga kdo izbere, kot v njegovi vpetosti v družbo; univerza, tako je menil modri dr. Anton Ocvirk, naj bi študenta predvsem usposobila, da se ne bo zmedel, ne intimno ne strokovno, ko se bo v svojem poznejšem življenju srečeval z novim, drugačnim, z neznanim.

Tej profesorjevi misli brez pridržkov pritrjujem tudi danes. Ob tej priložnosti tudi in predvsem z mislijo na vas, dragi nagrajenci, na vso današnjo študentsko populacijo, ki se v svoji eksistencialni in strokovni stiski že kar travmatično sprašuje, čigava sploh je univerza, oziroma travmatično izziva naš čas in današnjo civilizacijo z apodiktičnim protestnim sloganom: *Mi smo univerza.*

Če kdaj, se zdaj vsi skupaj, tudi na ravni evropske in svetovne dejanskosti, nemočni otepamo z neznanim, z nepredvidljivim ali vsaj z vse bolj nezanesljivo podobo nas samih v razmerah, ki se neprestano spreminjajo, v razmerah, ki so po eni strani prozorno jasne, po drugi pa gordijsko zapletene, hkrati pa se nam v vse hitrejšem tempu razkrivajo celo kot neustrezna civilizacijska ponudba za naše skupno in individualno življenje danes in jutri. Nekaj tega, sodeč tudi po tem protestno izraženem nezadovoljstvu današnje študentske populacije, je očitno zašlo tudi v *bolonjsko reformo.*

Ne, spoštovane nagrajenke in nagrajenci, ne oddaljujem se od temeljnega namena tega nagovora, nasprotno: biti nagrajen v tem času in razmerah globalne in vsestranske negotovosti, pomeni, da je v vas, če naj se tako izrazim, kar gensko vgrajeno, pa tudi v vašo voljo, v vaše pozitivne ambicije, tisto odločilno *»nekaj več«,* tisti skrivnostni intelektualni *»presežek«,* ki ga ne gre utesnjevati v zavezujoče študijske okvire, ampak ta *»nekaj več«* v vas je tudi in predvsem, prepričan sem, nekakšen, za zdaj morda še nezavedni kreativni impulz, da se tega narojenega in priborjenega »dodatka« v sebi zavedate kot možnost in zavezanost, da vas

tudi morebitno zaprta vrata, pred katerimi boste kdaj obstali, ne bodo zaustavila na vaši poti skozi življenje, ki tudi v prihodnje ne bo rožnato.

Da ne bo nesporazuma: niti na kraj misli mi ne pade, da bi na to vašo gibkost duha in intelekta, ki presegata pričakovano raven večinske študentske zmogljivosti, gledal kot na nekakšen potencialni zametek kakršnekoli oportunistične prilagodljivosti, ki se nam ponuja celo kot življenjska modrost našega časa. To vaše najbrž prvo opaznejše priznanje za delo in dejavnost, ki se jima boste morda že v ne daljni prihodnosti, ob svojih še opaznejših vzponih in ustvarjalnih uspehih, celo prizanesljivo nasmehnili, bo ohranilo tudi takrat, kot jo ima ta trenutek, svojo nevenljivo ceno: tudi v morebitnem malodušju se vam bo, predpostavljam, ohrabrujoče in zavezujoče oglašal prav ta sedanji blagodejni občutek, da **zmorete in dajete** *nekaj več*, kar je, poleg vsega drugega, tudi nadvse pomembna etična drža, na katero se vsi po vrsti, kot družba, kot civilizacija, kot posamezniki tako radi sklicujemo, hkrati pa tako malo upoštevamo, torej etična drža kot upor proti že epidemično razširjeni ambiciji **biti in imeti** ne le *nekaj več, ampak še in še in zmerom več,* kar je že postalo vodilo našega časa, naše civilizacije...

Pa pustimo to nevrotično zgodbo in se spet vrnimo v to slavnostno dvorano.Ker ste, drage nagrajenke in nagrajenci, vsi še tako obetavno rosno mladi, vam prijateljsko želim, da bi se vam to vaše *prvo* opaznejše javno priznanje glede na mesto, ki si ga zdaj že spleta v vašem spominu, ohranilo v njem – naj mi bo kot pesniku dovoljena ta primera – v podobi nekakšne nežne svetlobe prve ljubezni. Navsezadnje pa ima vse, kar je v našem življenju *prvo*, poseben čar, marsikaj od te kategorije *prvo, prvič*, pogosto celo vgrajujemo v svojo zavest. Vsak, intimno, predvsem v zavest o samem sebi, Postane torej, preprosto rečeno, del naše samozavesti.

Toda: časi so resni in ne bi rad, da bi to moje razmišljanje razumeli kot zavajajoče slikanje idile, ki jo celo v ljubezenski poeziji le še redkokdaj kje srečamo, zato naj sklenem še z na videz nasprotno obarvano mislijo, ki sem jo že zdavnaj zapisal in jo v svojih javnih nastopih rad ponavljam: Za vsakega

človeka, ki premore kritično presojo samega sebe v času in v vse hitreje spreminjajočih se razmerah, kot tudi za širšo skupnost, za družbo, narod, državo, najbrž celo za našo civilizacijo, kljub njeni notranji razčlenjenosti, še zlasti v današnji antagonistični poziciji *najbogatejši – najrevnejši*, je modro, da upošteva eksistencialno maksimo, ki jo sam opredeljujem kot spoj utopije in skepse. Prav je, da vsak in vsi poskušamo nemogoče, saj samo tako bomo lahko uresničili maksimum možnega. Ker pa nas, praviloma, ko obstanemo na pol poti, rado iz zasede napade malodušje, da se nenadoma v svojih ambicijah počutimo nesposobne, neuspešne, nepomembne, še večkrat pa nas pri tem obremenjuje misel, da nas kdo drug, družba, politika, onemogoča, preprečuje, da bi lahko bili, kar bi hoteli biti, kar bi lahko bili, nastopa skepsa kot streznitev – saj poznate to žalostno slovensko zgodbo, ki se nam prav v teh dneh v še posebno jasni luči *na ogled postavlja*, kot pravimo v ljudskem žargonu, in nas kar naravnost peha v skepso, brez njenega nadzora nad nemogočim v nas nam je pot v razočaranje na široko odprta.

Torej: veliko vsakršnih izkušenj imamo, da revolucionarno geslo študenta Daniela Bendita iz konca šestdesetih in začetka sedemdesetih let *»Bodimo realisti, zahtevajmo nemogoče!«* v današnjih razmerah lahko dopolnimo z realnejšim sloganom: *»Bodimo realni: bojujmo se za nemogoče, sami v sebi in v družbi, vendar pa pustimo pri tem do besede tudi intelektualni skepsi v sebi, ki naj nam pomaga ugotavljati, kaj od nemogočega, za kar si utopično prizadevamo, je vendarle mogoče uresničiti .«*

Opravičujem se: tudi ko nagovarjam druge, v tem primeru vas, drage nagrajenke in nagrajenci, si podzavestno zastavljam tudi vprašanja, ki so v svojem bistvu tudi moje intimne dileme.

Moje iskrene čestitke torej za vaš današnji, vznemirljivo *prvi* praznik v nizu vseh drugih, ki mu bodo še sledili. Trdno verjamem, da bo tako!

Ciril Zlobec

Ljubljana, 30. 11. 2011